

Tarih & Gelecek Dergisi

Journal of History & Future

Doktora Öğrencisi
Emre TEKİN

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi,
Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mail:
emretekın_88@hotmail.com

ORCID: https://orcid.org/0000-0002-5102-936X

Başvuruda bulundu. Kabul edildi.
Applied Accepted

Eser Geçmişi / Article Past: 28/02/2024 02/04/2024

Araştırma Makalesi

DOI: http://dx.doi.org/10.21551/jhf.1444644

Research Paper

Orjinal Makale / Original Paper

Demokrat Parti Kütahya Milletvekili Dr. Ahmet İhsan Gürsoy'un Siyasi Yaşamı ve Yassıada Mahkemeleri'nde Yargılanması (1946-1961)

Democratic Party Kütahya Deputy Dr. Ahmet Ihsan Gürsoy's Political Life and the Trial at the Yassiada Courts (1946-1961)

Öz

Demokrat Parti'nin 14 Mayıs 1950'de başlayan iktidarı, 27 Mayıs 1960'da gerçekleşen Askeri Darbe ile sona ermiştir. Askeri Darbe'nin hemen ardından kurulan Milli Birlik Komitesi, DP'li milletvekillerinin Yassıada Mahkemeleri'nde yargılanmasına karar vermiştir. Yassıada'da yargılanan milletvekillerinden biri de dört dönem DP Kütahya milletvekilliği yapan Dr. Ahmet İhsan Gürsoy'dur. 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi'nin gerçekleştiği gün Almanya'da bulunan Gürsoy, darbeden kısa bir süre sonra kendi rızasıyla Türkiye'ye dönerek tutuklanmıştır. Dr. Ahmet İhsan Gürsoy, Anayasayı İhlal ve Gayrimeşru Servet İktisabı davaları kapsamında Yassıada'da yargılanmıştır. Bu çalışma, Ahmet İhsan Gürsoy'un hayatı, siyasi kimliği, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ndeki faaliyetleri ile Yassıada mahkemelerinde yargılandığı süreci ana hatlarıyla ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmanın genel çerçevesini Devlet Arşivleri Başkanlığı Yassıada Tutanakları fonu oluştururken konu ile ilgili meclis tutanakları, dönemin Kütahya yerel gazeteleri ve araştırma eserlerden yararlanılmıştır. Nitel bir araştırma olan bu çalışma, doküman analizi tekniği kullanılarak hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Demokrat Parti, Ahmet İhsan Gürsoy, Kütahya, Yassıada Yargılamaları.

ATIF: TEKİN, Emre, "Demokrat Parti Kütahya Milletvekili Dr. Ahmet İhsan Gürsoy'un Siyasi Yaşamı ve Yassıada Mahkemeleri'nde Yargılanması (1946-1961)", *Tarih ve Gelecek Dergisi*, 10/1 (Mart 2024), s. (19-39)

CITE: TEKİN, Emre, "Democratic Party Kütahya Deputy Dr. Ahmet Ihsan Gürsoy's Political Life and the Trial Process at the Yassiada Courts (1946-1961)", *Journal of History and Future*, 10/1 (March 2024), pp. (19-39)

Tarih ve Gelecek Dergisi, lisanslama politikası ile telif hakkının ve kullanıcı haklarının açık olmasını sağlar. Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanır. / Journal of History and Future ensures that copyright and user rights are open with its licensing policy. Author(s) publishing with the journal retain(s) the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Abstract

The democratic party rule, which started on May 14, 1950, ended with the military coup of May 27, 1960. The National Unity Committee, which was established immediately after the Military Coup, decided that DP deputies should be tried in the Yassıada Courts. One of the members of parliament tried at Yassıada was Dr. Ahmet İhsan Gürsoy, who served as a deputy for the Democratic Party from Kütahya for four terms. On the day of the May 27, 1960 Military Coup, Gürsoy, who was in Germany at the time, returned to Turkey shortly after the coup with his own consent and was arrested. Dr. Ahmet İhsan Gürsoy was tried at Yassıada for Violation of the Constitution and Illegitimate Acquisition of Wealth. This study aims to outline the life of Ahmet İhsan Gürsoy, his political identity, his activities in the Turkish Grand National Assembly, and the process of his trial at the Yassıada courts. The general framework of the study is based on the Yassıada Records Fund of the State Archives Presidency. Parliamentary records, local newspapers from Kütahya from the relevant period, and research works have been utilized for this purpose. This qualitative research has been prepared using the document analysis technique.

Keywords: Democrat Party, Ahmet İhsan Gürsoy, Kütahya, Yassıada Courts.

Giriş

Demokrat Parti'nin 7 Ocak 1946'da resmen kurulması ile birlikte Türkiye'de çok partili yeni bir siyasi dönem başlamıştır.¹ 14 Mayıs 1950 seçimlerine kadarki dört yıllık süre zarfında muhalefet partisi olarak siyasi faaliyetlerini yürüten DP, 1950'de yapılan seçimler ile iktidara gelmeyi başarmıştır.² Türk siyasi hayatında önemli izler bırakan ve on yıl süren DP iktidarı, Türk Silahlı Kuvvetleri içindeki bir grup subayın 27 Mayıs 1960 günü ülke yönetimine fiilen el koyması ile son bulmuştur.³ Darbenin gerekçe ise, DP iktidarının “*memleketi buhrana sürüklediği ve kardeş kavgasına götürdüğü*” gösterilmiştir.⁴ TSK, “*Bütün vatandaşların aynı milletin evlatları olduklarını hatırlayarak kin gütmeden birbirlerine hürmet ve anlayışla muamele etmelerinin lüzumlu olduğu*” vurgusu yaparak amacının “*partiler üstü tarafsız bir idarenin hakemliği altında en kısa zamanda hür ve dürüst seçim yolu*” olduğunu da belirtilmiştir.⁵ Askeri Darbenin lideri ve Devlet Reisi olan Orgeneral Cemal Gürsel, 28 Mayıs 1960 tarihinde yeni Hükümeti kurmuştur.⁶ Başarılı askeri darbe girişiminden sonra DP iktidarına son veren gizli komite üyeleri, harekâta katılan kimi subayları da içine alarak “*Millî Birlik Komitesi*” adıyla ülke yönetimin başına geçmiştir.⁷ MBK, tutuklu DP'lilerin Yassıada'da yargılanmalarına karar vermiştir. Tutuklanan birçok

-
- 1 Tevfik Çavdar, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1839-1950)* (5. Baskı). İmge Kitabevi, Ankara, 2013, 456.
 - 2 Hıfzı Topuz, *100 Soruda Türk Basın Tarihi*, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1973, 177.
 - 3 *Hürriyet*, 27 Mayıs 1960, 1.
 - 4 *Cumhuriyet*, 27 Mayıs 1960, 1.
 - 5 *Vatan*, 27 Mayıs 1960, 1.
 - 6 *Hürriyet*, 29 Mayıs 1960, 1.
 - 7 Şerafettin Turan, *Türk Devrim Tarihi- Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye* (14 Mayıs 1950-27 Mayıs 1960), Bilgi Yayınevi, Ankara, 1999, 224.

DP yöneticilerinin yargılanması için bir Yüksek Soruşturma Kurulu ile Yüksek Adalet Divanı oluşturulmuştur.⁸ Darbe sonrası yargılamaların yapılacağı yer Yassıada olarak belirlenmiş;⁹ Yassıada'da duruşmalar ise, 14 Ekim 1960 Cuma günü başlamıştır.¹⁰

Yassıada yargılamalarının temelini Anayasayı İhlal Davası suçlaması oluştururken, Gayrimeşru Servet İktisabı davası kapsamında ise haksız yolla servet edinen sanıklar tespit edilmeye çalışılmıştır. Anayasayı İhlal ve Gayri Meşru Servet İktisabı Davaları ile yargılanan DP'lilerden biri de dört dönem DP Kütahya milletvekilliği yapmış Ahmet İhsan Gürsoy'dur. Gürsoy, ilk yargılaması olan Anayasayı İhlal Davası'nda kendisine yöneltilen suçlamaları reddetmiş ve DP iktidarının diktatörlük rejimine yönelmesi ile ilgili bir tespitinin olmadığını beyan etmiştir. Gayrimeşru Servet İktisabı Davası kapsamında ise, kendisi ve eşine ait tüm taşınır taşınmaz mallar bilirkişi heyeti ve hesap uzmanı tarafından incelemeye alınmıştır. Birbirinden farklı iki soruşturma kanalı ile yapılan tetkikat sonucunda Ahmet İhsan Gürsoy ve eşi Nilüfer Gürsoy'un yasal yollarla açıklanamayan serveti tespit edildikten sonra çiftin mahkemeye beyan ettiği tüm mal varlıklarına el konulmuştur.

1. Ahmet İhsan Gürsoy'un Hayatı

Ahmet İhsan Gürsoy, 1913 yılında Kütahya'nın Gediz ilçesinde dünyaya gelmiştir. Baba adı Ahmet Rüştü anne adı ise Akile'dir. İlköğrenimini Gediz'de tamamladıktan sonra Bursa Lisesi'nden mezun olmuştur. Gürsoy, 1942'de İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdikten hemen sonra 1 Kasım 1942'de yedek subay okuluna girmiş ve 30 Ekim 1943'te Tabip Asteğmen rütbesiyle mezun olmuştur. Kıta hizmetini 22 Mart 1945'te tamamlamasının ardından terhis olan Gürsoy'un sivil olarak göreve başladığı ilk yer, 6 Mayıs 1945'te atandığı Afyon Sıtma ile Mücadele merkezinin Gediz şube tabipliğidir. Gürsoy, 31 Aralık 1945 tarihine kadar bu görevi ifa etmiş ardından bir süre serbest hekim olarak çalışmıştır. Ahmet İhsan Gürsoy'un siyasi hayatı, 1946 seçimleri sonucunda DP Kütahya milletvekili seçilmesiyle başlamıştır. DP'nin muhalefette olduğu dönemde DP kurucularından Mahmut Celal Bayar'ın kızı Nilüfer Gürsoy ile 2 Eylül 1948'de evlenen Gürsoy¹¹ çiftinin üç kızları vardır. Emine Gürsoy 1949'da Akile Gürsoy 1951'de, Ayşe Bilge Gürsoy ise 1957'de dünyaya gelmiştir.¹²

Ahmet İhsan Gürsoy'un milletvekili seçildiği günden itibaren Kütahya'nın siyasi, ekonomik ve sosyal meseleleriyle yakından ilgilenmiştir. DP'nin Kütahya'da düzenlediği kongrelerde başkanlık yaparak vatandaşların istek ve şikayetlerini Ankara'ya iletmiştir.¹³ Gürsoy'un Ankara ile temas kurduğu konulardan biri, Kütahya İlinden Yetişenler Derneğinin İstanbul'da düzenlediği geceyle ilgilidir. Dernek kurucuları, düzenlemek istedikleri organizasyon için Ahmet İhsan Gürsoy'dan yardım talep etmiştir. Bunun üzerine Gürsoy ve dernek kurucuları, Cumhurbaşkanı

8 *Hürriyet*, 13 Haziran 1960, 1.

9 *Akis*, 10 Ekim 1960, 4.

10 *Hürriyet*, 15 Ekim 1960, 1.

11 Kazım Öztürk, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX. Dönem (1950-1954)*. II. Cilt, TBMM Vakfı Yayınları, 2002, 768.

12 Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA), Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/15.

13 *Kütahya*, 1 Temmuz 1957, 1; *Hür Kütahya*, 15 Şubat 1960,1; *Demokrat Kütahyanın Sesi*, 14 Ocak 1960, 1.

Celal Bayar'ı ziyaret ederek derneğe gereken maddi ve manevi desteği sağlamışlardır.¹⁴

Bunların yanı sıra Gürsoy'un önemle üzerinde durduğu bir konu da eğitimidir. Bu doğrultuda Gürsoy, yükseköğrenimlerini büyükşehirlerde gören Kütahyalı öğrencilerin barınma ve beslenme sorunlarına çözüm bulmak amacıyla Kütahya Yüksek Tahsil Gençliği Yardımlaşma Derneği'nin kurulmasına öncülük etmiş ve derneğin fahri başkanlığı görevinde bulunmuştur.¹⁵ Gürsoy, 1956 yılında Kütahya'da hizmete girecek olan Tunçbilek Termik Santrali'nin açılış törenine Başbakan Adnan Menderes ile birlikte katılmıştır.¹⁶ Aynı yıl içinde Kütahya'da yapılması kararlaştırılan Verem Savaş Dispanserinin temel atma töreninde bulunmuştur.¹⁷

Ahmet İhsan Gürsoy, 1957 seçimleri öncesinde DP Kütahya milletvekilleri ile birlikte seçim kampanyası düzenlemişlerdir. Bu doğrultuda Gürsoy ve diğer DP milletvekilleri Kütahya merkez, ilçe ve köylerinde vatandaşlarla bir araya gelerek partileri adına seçim propagandası çalışmalarını yürütmüşlerdir.¹⁸ Ahmet İhsan Gürsoy, Meclise girdiği 1946 yılından 27 Mayıs 1960 darbesine kadar geçen süre zarfında Kütahya'nın siyasi, sosyal ve eğitim meseleleri ile yakından ilgilenmiştir.

2. Ahmet İhsan Gürsoy'un TBMM'deki Faaliyetleri (1946-1960)

Ahmet İhsan Gürsoy, 12 Ağustos 1946'da Seçim Tutanaklarını İnceleme Komisyonu ve aynı tarihte TBMM Bütçe Komisyonu üyeliğine seçilmiştir. 5 Kasım 1947'de Çalışma Komisyonu ve Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonu üyeliğine, 5 Kasım 1948'de Ulaştırma Komisyonu üyeliğine, 7 Kasım 1949'da ise Ekonomi Komisyonu üyeliğine seçilmiştir.¹⁹ IX. dönem seçimlerinde 87.749 oyla yeniden DP Kütahya milletvekili olarak meclise girmiştir. 1 Kasım 1947 ile 30 Nisan 1952 tarihleri arasında Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Doğum ve Kadın Hastalıkları kürsüsünde Fahri Asistan olarak görev yapmıştır.²⁰ XI. dönem Kütahya milletvekili olan Gürsoy, 1957 seçimlerinde 73.596 oy alarak dördüncü ve son kez Kütahya DP milletvekili olarak seçilmiştir. 1957-1960 döneminde Sıhhat ve İçtimai Muavenet ve Sanayi Encümenliği görevinde bulunmuştur.²¹

Ahmet İhsan Gürsoy, meclisteki ilk konuşmasını İstanbul Üniversitesi'nin 1948 yılı Bütçe Kanunu görüşmelerinde yapmıştır. Gürsoy konuşmasında; Türkiye'deki dişçilik ve eczacılık bölümlerinin yetersiz olduğuna değinmiş ve İstanbul ile Ankara Tıp fakültelerindeki klinik ve laboratuvar ihtiyaçlarının eksikliği noktasında iktidarı eleştirmiştir.²² Gürsoy konuşmasının son kısmında, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne alınan asistanların diğer fakültelerdeki gibi kadro maaşı almadıklarına dikkat çekmiş, nitelikli profesör ve doçent yetiştirmek için bu durumun muhakkak düzeltilmesi gerektiğini ifade etmiştir.²³

14 Ali Sarıkoyuncu, 30. *Kütahya Sosyo Ekonomik Hayatından 50 Yıl (1945-1995) Av. Zeki Özker'in Anıları*, Ekspres Matbaası, Kütahya, 2010, 30.

15 *Kütahya*, 22 Ocak 1957, 2.

16 *Tavşanlı Postası*, 13 Nisan 1956, 2.

17 *Kütahya Ekspres*, 1 Ekim 1956, 1.

18 *Kütahya*, 16 Eylül 1957, 1.

19 Mustafa Çufalı, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-VIII. Dönem (1946-1950)*, III. Cilt: Biyografiler, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara, 2012, 769.

20 Kazım Öztürk, a.g.e., 769.

21 Zühtü Arslan, *Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960)*, III. Cilt: Milletvekilleri Özgeçmişleri, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara, 2011, 675.

22 Türkiye Büyük Millet Meclisi Tutanak Dergisi (TBMMTD), Dönem 8, Cilt 3, 22.12.1947, 144.

23 *TBMMTD*, Dönem 8, C.3, 22.12.1947, 145.

Gürsoy'un meclisteki bir diğer konuşması ise, Dışişleri Bakanlığı'nın 1949 yılı bütçe görüşmelerinde gerçekleşmiştir. Görüşmeler sırasında söz isteyen Gürsoy; siyasi arenada ülke için tehlike oluşturabilecek her türlü tehlikeyi, iktidar ve hükümet kadar DP'liler için de milli bir mesele olduğunu partisi adına ifade etmiştir. Bununla birlikte Gürsoy, iktidarın izlemiş olduğu dış politikayı dünya şartlarında en uygun ve en realist siyaset tarzı olarak yorumlamıştır. Gürsoy, Orta doğuda barış ve birliğin sağlanması konusuna değinmiş bunun yanı sıra iktidarın Amerika ile olan iş birliğini geliştirilmesi gerektiğine de vurgu yaparak konuşmasını sonlandırmıştır.²⁴

Bunun yanı sıra Gürsoy, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı 1949 yılı bütçe görüşmelerinde sağlık yatırımları için bütçeden %4'lük bir pay ayrılmasını az bulmuş, hükümetin sağlık konularına gereken önemi vermemesi noktasında eleştirmiştir.²⁵ Gürsoy, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı 1950 yılı bütçe görüşmelerinde tekrar söz almıştır. Bu konuşmasında Gürsoy içme sularının temiz ve içilebilir olması gerektiğine değindikten sonra, verem, kanser ve keyif verici madde bağımlılığının önlenmesi için gerekli önlemlerin arttırılması gerekliliğinin altını çizmiştir.²⁶

Gürsoy'un meclis konuşmaları her ne kadar sağlık eksenli olsa da eğitim konusunda da bazı değerlendirme ve önerilerde bulunmuştur. Maarif Vekâletinin 1956 yılı bütçe görüşmelerinde söz alan Gürsoy, öğrencilerin ahlaki ve estetik olarak gelişmesine imkân veren klasik okulların Türkiye'deki azlığına dikkat çekmiştir. Almanya, İngiltere, Fransa, İtalya ve Belçika'da faaliyet gösteren klasik okullara dair istatistikler veren Gürsoy, bu eğitim biçiminin önemini şu sözlerle ifade etmiştir;

"Memleketimizde bugün liseyi bitirip hukuka kaydolan talebe Latince resim ve ifadeleri anlamadan ezberlemek durumundadır. Ruha kelimelerden geçilerek nüfuz edildiği hatırlanırsa bu eksikliğin mesela roma hukuku sahasında ne derece telafi edilemez bir boşluk yarattığı kolayca anlaşılır. Tıbbi terimlerin tamamen Latince ve yunanca olduğu düşünülürse vaziyet yine aynıdır. Jeoloji, botanik, felsefe, batı dil ve edebiyatlarını tahsil edenler de bu tedrisatın ehemmiyetini ve lüzumunu kolaylıkla takdir ederler. Ankara, İstanbul ve İzmir'de bir iki lisede ihtiyari olarak okutulan²⁷ kifayetsiz bir Latince öğretimim ile buna bir çare bulunduğu her halde iddia edilemez. Batının bütün memleketlerinde mevcut olan mesleki veya teknik bilgiyi vermekten ziyade gencin olgunlaşmasını baş hedef edinen böylece üniversiteyi besleyen başlıca öğretim müessesesi durumunda olan bu okulun bizde son derece faydalı olacağı kanaatindeyim"²⁸

Bunlara ek olarak Gürsoy, Türkiye'de klasik okulların açılması ve öğrencilerin yabancı dil becerilerinin geliştirmesi hakkındaki düşüncelerini ifade ettiği konuşmasından yaklaşık iki ay sonra Maarif Vekâleti'ne soru önergesi vermiştir. Bakanlığın ülke çapında klasik bir okul açmayı düşünüp düşünmediğinin cevaplanmasının beklendiği soru, ilgili bakanın mecliste olmadığı için bir sonraki oturuma bırakılmıştır.²⁹ Bu soru ilerleyen günlerde tekrar meclis gündemine gelmiş ancak bu kez Gürsoy'un mecliste olmaması nedeniyle cevaplanmak üzere bir sonraki toplantıya

24 TBMMTD, Dönem 8, C.16, 24.02.1949, 580.

25 TBMMTD, Dönem 8, C.16, 26.02.1949, 791.

26 TBMMTD, Dönem 8, C.24, 23.02.1950, 1063-1064.

27 Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi (TBMMZC), Devre 11, C. 4, 26.02.1956, 824.

28 TBMMZC, Devre 11, C.4, 26.02.1956,825.

29 TBMMZC, Devre 10, C.11, 25.04.1956, 175.

birakılmıştır.³⁰ Üçüncü kez meclis gündemine gelen soru, Gürsoy'un ikinci kez mecliste olmaması nedeniyle yanıtız kalmak üzere düşmüştür.³¹

Gürsoy, Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâleti 1959 yılı bütçe görüşmelerinde CHP'nin iktidarda olduğu yıllar ile DP'nin iktidarda olduğu yıllara ait karşılaştırmalı istatistikler paylaşmıştır. Gürsoy, 1950'de 60 milyon TL olan sağlık bütçesinin 1959'daki yatırımlarla birlikte 273 milyon TL'ye yükseldiğini Bakanlık bünyesinde çalışan doktor sayısının 1950'ye nazaran %30 artış göstererek 3675 kişiye ulaştığını ifade etmiştir. DP'nin iktidar olduğu yıllarda devlet hastaneleri, verem hastaneleri doğumevleri ve çocuk bakım evlerinin yaygınlaşmaları ise Gürsoy'un partisi adına dikkat çektiği bir diğer konu olmuştur.³² Gürsoy konuşmasında vermiş olduğu istatistiki bilgilere ek olarak 1949'da polikliniklerde 835 bin kişi tedavi olurken 1958'in ilk 9 ayında polikliniklerde tedavi gören hasta sayısının 3 milyon 225 bine yükseldiğinin altını çizmiştir.³³

Tıp doktoru olan Ahmet İhsan Gürsoy'un meclisteki faaliyetlerini incelediğimizde, partisinin muhalefette olduğu dört yıl ile iktidarda olduğu on yıllık süre zarfında siyasi konulara pek temas etmediğini görmekteyiz. On dört yıl boyunca sakin bir vekillik hayatı sürdüren Gürsoy, mecliste yer aldığı süre boyunca uzmanı olduğu sağlık konuları dışına çıkmayı pek tercih etmemiştir.

3. Ahmet İhsan Gürsoy'un Yassıada Mahkemeleri'nde Yargılandığı Davalar

27 Mayıs 1960 günü gerçekleşen Askeri Darbe sonrası kurulan MBK, düzenlemiş olduğu toplantı sonunda DP'lilerin Yassıada'da yargılanmasına karar vermiştir.³⁴ Yassıada'da yargılanan DP'lilerden biri de dört dönem DP Kütahya milletvekilliği yapan Ahmet İhsan Gürsoy'dur. Hakkında; Türk Ceza Kanunu'nun 141/3 ve 146. maddeleri gereğince soruşturma başlatılan Ahmet İhsan Gürsoy, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 104. Maddesi gereğince tutuklama kararı çıkmıştır. 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi'nin gerçekleştiği gün tedavi görmek amacıyla gittiği Almanya'da olan Gürsoy, tereddüt etmeden kısa bir süre içinde Türkiye'ye dönme kararı almıştır. 29 Mayıs 1960 günü Ankara havaalanına iner inmez tutuklanan Gürsoy³⁵, 5 Haziran 1960'ta yargılanmak üzere Yassıada'ya götürülmüştür.³⁶ Yassıada'da kurulan mahkemelerdeki duruşmalar, Salim Başol'un 2 Ekim 1960'da Yüksek Adalet Divanı Başkanlığına atanmasının ardından 14 Ekim 1960 günü fiilen başlamıştır.³⁷

3.1. Anayasayı İhlal Davası

Darbe sonrası Yassıada'da başlayan yargılamaların gerekçesi; 1924 tarihli Teşkilatı Esasiye Kanununun bazı hükümlerini kaldırılması, DP iktidarının Anayasayı işlemeze hale getirmesi, basını ve muhalefeti susturma girişimleri ve millet hâkimiyeti yerine parti diktatör idaresi oluşturma arzusu ve son olarak Büyük Millet Meclisini fiilen bir parti grubu durumuna düşürülmesi

30 TBMMZC, Devre 10, C.12, 29.06.1956, 580.

31 TBMMZC, Devre 10, C.13, 02.07.1956, 11.

32 TBMMZC, Devre 11, C.7, 25.02.1959, 911.

33 TBMMZC, Devre 11, C.7, 25.02.1959, 912.

34 Fatma Tekin, "27 Mayıs 1960 Darbesi Sonrası Milli Birlik Komitesi ve Propaganda Çalışmaları". *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8/2, 2021, 11.

35 BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 5.15.1/559.

36 Nilüfer Gürsoy, *27 Mayıs ve Bizler*. Timaş Yayınları, İstanbul, 2014, 60.

37 Şevket Süreyya Aydemir, *İkinci Adam*. 3. Cilt. Remzi Kitabevi, İstanbul, 1988, 488.

oluşturmaktadır.³⁸ Bu doğrultuda Yassıada'da yargılanan tüm DP milletvekilleri gibi Ahmet İhsan Gürsoy da Anayasayı İhlal Davası kapsamında yargılanmıştır. DP Kütahya Milletvekili Ahmet İhsan Gürsoy, DP'nin dikta rejimi kurma girişimleri³⁹ ithamıyla suçlanmıştır. Sanık 2 Eylül 1960 günü verdiği ilk ifadesinde; DP iktidarının dikta rejimine gitmesi ile ilgili bir tespitinin olmadığını beyan etmiştir. Ayrıca Türkiye'de demokrasi bilincinin yerleştiğini ve DP iktidarının dikta rejimine yönelmediğinin altını çizmiştir. Gürsoy, 1946 seçimlerine kadar ülkede tek parti idaresinin antidemokratik yollarla seçim süreci yürüttüğüne vurgu yaparak şunları söylemiştir:

*“1946 senesinden evvel memlekette tek parti ve iki dereceli seçim vardı. 1946'dan sonra çok partili rejime girildi, 1950 senesinde seçimle iktidara gelen DP seçim sistemini daha tekâmül ettirmek maksadıyla mazbatalar tasdikini yüksek seçim kuruluna tevdi eden kanunu kabul etti. Ve bundan sonraki seçimler demokratik esaslarla yapıldı. Ve son zamanlarda da seçmen kütüklerinin adli murakabeye tabi tutulması yolunda çalışmalar oldu. Mensup olduğum iktidarın dikta rejimine gider bir hareketi olduğunu müşahade etmedim ve esasen istese de gidemezdi. Çünkü memlekette demokrasi şuuru yerleşmiş bulunuyordu”*⁴⁰

Gürsoy'un yukarıdaki ifadesinde, DP'nin demokratik olmayan hiçbir teşebbüste bulunmadığını aksine DP'nin seçimlere girmesinden sonra ülkede demokrasi bilincinin oturduğunu belirtmesi kayda değerdir. Gürsoy'un savunma yaptığı bir diğer konu Tahkikat Komisyonu'nun kurulması konusu ile ilgilidir. Komisyonun kurulduğu gün mecliste olmadığını ifade eden Gürsoy, mecliste olmamasına rağmen komisyonun anayasaya aykırılık teşkil etmediğini ise şu sözlerle savunmuştur:

*“Bizim sistemimize göre anayasaya aykırı kanun çıkmaz, teşkilatı esasiye kanununa göre milletvekilleri vicdanlarına göre rey verirler ve reylerinden dolayı mesul tutulamazlar. Encümenin yani tahkikat encümeninin kurulması hakkında karara iştirak ettim bu encümen de daha evvel kurulmuş tahkik encümenleri gibidir. Bu kabil encümenlere yetkiler tanıyan kanun müzakeresinde İstanbul'daydım, bu cihet her zaman sabit olabilir. Bu kanun da Büyük Millet Meclisinden yukarıda beyan eylediğim gibi çıktığından anayasaya aykırılığı iddia edilemez ve vazifesi de kazai değil meclis adına teşrii vazifedir. Grupta her zaman için hükümet icraatını murakabe etmek mümkündür. Memlekette diktatör olmayı arzu eden bir şahıs veya zümre mevcut değildir”*⁴¹

Yukarıda beyan ettiği üzere Ahmet İhsan Gürsoy, DP'nin dikta rejimine yönelmesi ve Tahkikat Komisyonunun kurulması ile ilgili suçlamaları reddetmiş ve partisinin antidemokratik hiçbir hareketinin olmadığını savunmuştur. Gürsoy bu ifadesine memlekette diktatör olmayı arzu eden bir şahıs veya zümrenin de olmadığını ekleyerek savunmasını sonlandırmıştır. Yassıada yargılamaları devam ederken Gürsoy'un avukatlığını Hüsamettin Cindoruk üstlenmiştir. Cindoruk, 10 Ağustos 1961 günü mahkemeye sunduğu savunmada; Ahmet İhsan Gürsoy'un Celal Bayar'ın kızı ile vekil olduktan sonra muhalefet yıllarında evlendiğini, müvekkilinin mebusluğunu Bayar'a borçlu olmadığı gibi aralarında maddi ve manevi bir menfaat bağlarının da olmadığını belirtmiştir. Gürsoy'un sakin bir siyasi hayatının olduğunu, grup ve meclis konuşmalarında rejim ile ilgili bir konuşmasının olmadığını da savunmasında beyan eden Cindoruk, müvekkilinin 7468 sayılı

38 Yassıada Broşürü, T.C. Milli Birlik Komitesi İrtibat Bürosu, İstanbul, Ekim 1960, 22.

39 Bilal Tunç, “Demokrat Parti Kocaeli Milletvekili Nüzhet Unat'ın Siyasi Hayatı ve Yassıada Mahkemelerindeki Yargılanma Süreci”, *Karadeniz Araştırmaları*, XVII/66, 2020, 373.

40 BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 1.4.1/54.

41 BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 1.4.1/54.

Tahkikat Komisyonu'nun kabul edildiği 27 Nisan 1960 günü mecliste olmadığına da altını çizmiştir.⁴²

Cindoruk'un müvekkilini savunduğu bir başka konu ise dikta rejimi ile ilgilidir. Diktanın bir numaralı sanığı diye taktim edilen Celal Bayar'ın damadı olan Ahmet İhsan Gürsoy, Cindoruk'un savunmasına göre diktayı en iyi bilmesi gereken kişilerden biriydi. Oysa Ahmet İhsan Gürsoy ne böyle bir gidişat sezmiş ne de diktaya gidişte aktif bir görev üstlenmiştir.⁴³ Cindoruk son olarak Gürsoy'un darbe günü tedavi için yurtdışında olduğunu ve darbe gerçekleşikten sonra hiç tereddüt etmeden ülkeye döndüğünün altını çizmiştir. Cindoruk bu durumu sanığın suç kastının olmadığına dair en geçerli veri olduğunu ifade etmiştir. Cindoruk, anayasayı ihlal suçundan tek bir delil ve hareketi bulunmayan sanığın hakkında mahkemenin sorumsuzluk kararı verileceğini beklediğini belirtmiştir.⁴⁴

Avukat Hüsamet Cindoruk'un 10 Ağustos 1961'de mahkemeye sunduğu savunma metninden 3 gün sonra Gürsoy, ikinci kez mahkemeye yazılı savunmada bulunmuştur. Gürsoy 14 Ağustos 1961 günü mahkemeye sunduğu savunmasında; darbe günü Türkiye'de olmadığını, darbeyi radyo ve televizyon aracılığıyla öğrendiğini beyan etmiştir. Gürsoy'un savunmasında dikkat çektiği asıl nokta, kendisine Türkiye'ye dönmemesi yönünde teklif ve yardım talepleri gelmesine rağmen onun ülkesine dönme kararıdır. Bu gelişmeleri Gürsoy, şu sözleriyle aktarmıştır:

*"27 Mayıs harekâtı vukua geldiği tarihte⁴⁵ disk hernisi (bel fitiği) hastalığı sebebiyle ve tedavi maksadı ile Almanya'nın Frankfurt şehrinde idim. Radyo ve televizyon haberlerinden hadiseleri ve bu arada mebusların tevkif edildiğini öğrendim. Etrafımda bulunan tanıdıklarım bu olaylar dolayısı ile yurda dönmememi bilhassa şahsıma isabet? Edebileceği tehlikeleri hatırlattılar. Yolda Roma hava alanında rastladığım kimseler aynı şekilde ikazda bulundular ve paraca yardımda bulunabileceklerini söylediler. Dinlemedim. Avrupa kliniklerinde tanıdığım doktor profesörlerin yanında çalışmak veya dünya Kızılhaç teşkilatında tanıdığım şahısların yardımına mazhar olmam mümkün iken vatani bir duygu ile ve hiçbir suçluluk düşüncesi taşımadığım için tedavimden vazgeçerek yurda döndüm"*⁴⁶

Gürsoy'un yukarıdaki ifadesinden de anlaşılacağı üzere, kendisine Türkiye'ye dönmemesi noktasında çeşitli yardım teklifleri ve uyarılar yapılmıştır. Fakat Gürsoy herhangi bir suçluluk duygusu taşımama hissiyle tedavisini yarım bırakarak Türkiye'ye dönmüştür. Gürsoy savunmasının devamında, DP'nin tek parti rejimine karşı olduğu için hayat bulduğunu ve ardından iktidara geldiğini şimdi ise aynı suçlama ile mahkemelerde yargılanmalarını garip bir tecelli olarak değerlendirmiştir. Savunmanın devamı ise şöyledir:

"4 senesi muhalefette 10 senesi de iktidarda geçen 14 senelik teşrii hayatımın hesabını vermek üzere huzurunuzda bulunmaktayım. DP'nin 1946-1950 seneleri arasındaki mücadelesi milli iradenin zaferi ile neticelendiği bilinen bir hakikattir. Ne garip bir tecellidir ki⁴⁷ tek parti

42 BCA, Fon Kodu:10.9.0.0, Yer No:49.146.4/7. Tahkikat Komisyonu'nun meclisten geçtiği gün Ahmet İhsan Gürsoy'un İstanbul Hilton otelde konakladığını kanıtlayan belge mahkemeye sunulmuştur.

43 BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0. Yer No: 49.146.4/8.

44 BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0. Yer No: 49.146.4/9.

45 BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0. Yer No: 49.146.4/3.

46 BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0. Yer No: 49.146.4/4.

47 BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0 Yer No: 49.146.4/4.

ve şefflik sistemine karşı mücadele eden bir partinin mensupları ve mebusları olarak bizler bugün mücadele ettiğimiz bir zihniyeti ve rejimi ihya etmek ve diktayı tesis etmekle suçlandırılmaktayız. Bunu teyit eden ne memleket içinde ve ne de memleket dışında ciddi bir iddia mevzu bahis değildir. Ancak muhalefetin hükümetin tutumundan mütevellit birçok şikâyetleri olmuştur. Muhalefet bu şikâyetlerinde haklı olabilir. Ancak bunların muhasebesi Türkiye büyük millet meclisinde yapılması gerekirdi. Böyle yapılmayıp ta meseleler parlamentodan sokağa intikal ettirilince bu hal bizzat demokrasinin aleyhine olmuştur.”⁴⁸ Sonuç olarak Ahmet İhsan Gürsoy yukarıdaki ifadesinde, DP’nin iktidara gelmeden önceki tek parti sistemine karşı olduğunu; hatta DP’nin siyasi arenaya çıkması ile birlikte Türkiye’de demokrasinin filizlenip yeşerdiği vurgusu yapmıştır.

3.2. Gayrimeşru Servet İktisabı Davası

Ahmet İhsan Gürsoy’un Yassıada’da yargılandığı bir diğer dava, Gayrimeşru Servet İktisabı Davası’dır. Gürsoy’un 1950 ile 1960 yıllarını kapsayan tetkik döneminde beyan ettiği serveti; Ticaret Bakanlığı Konjonktür ve Yayın Müdürü Safiye Orman, Ticaret Bakanlığı Müfettişi Halil Şahin, Ticaret ve Serbest Muhasebecisi İsmet Ünkan, Ticaret Bakanlığı Müfettişi Yılmaz Ulusoy ve Tüccar Hüsamettin Hamamcı’dan oluşan bilirkişi heyeti⁴⁹ ile Hesap Uzmanı Öztin Akgüç tarafından incelemeye alınmıştır.⁵⁰ Soruşturmanın nesnel bir şekilde yürütülüp nihayete erdirilmesi amacıyla hem bilirkişi heyeti hem de maliye hesap uzmanını görevlendirilmiştir.

Bilirkişi heyeti ve hesap uzmanı Öztin Akgüç, Ahmet İhsan Gürsoy’un beyan ettiği serveti kapsamlı bir şekilde incelemeye almışlardır. Bu inceleme sürecinde her iki tetkik ile beyan sahibinin medeni halini, beyan ettiği ve tahkikatla tespit olunan varlık ve gelirlerini, seçim bölgesi ile olan ilişkilerini, kendisiyle aynı mevki ve seviyede bulunan kimselerle olan karşılaştırmalı durumunu göz önünde tutarak yıllık genel masrafları ve tasarruf imkanlarını tespit etmeye çalışmışlardır.⁵¹ Bu doğrultuda Gürsoy ve ailesinin yaptığı harcamaları değerinde tespiti için harcamaların gerçekleştiği kurum, şirket ve kişilere ulaşılmıştır. Sanık ve ailesinin giyim masrafları terzi, moda evleri ve Olgunlaşma Enstitüleri’nden, çocukların eğitim masrafları Maarif ve Maliye Vekâletlerinden, eğlence masrafları ise Ankara Palas, Kulüp 47, Süreyya Pavyonu, İstanbul Hilton, Kervansaray, Le Cordon Bleu, Turizm Bankası gibi işletmelerden tespit edilmiştir. Gürsoy’un yabancı ülkelerde yaptığı harcamalar kambiyo senetlerinden, evde hizmet aldıkları kişilerin masrafları İş ve İşçi Bulma Kurumu ile komşularından elde edilmiştir. Sanığın beyan ettiği masraf grupları Ticaret Bakanlığı’na hazırlanmış bulunan geçinme indekslerindeki seyre göre diğer yıllara göre ayarlanmıştır. Bu sayede gerçeğe yakın rakamların elde edileceği umulmuştur. Örneğin 1959 yılı için 12 bin TL takdir edilen giyim masrafının 1951 yılına denk gelen miktarı 5 bin 800 TL olarak hesaplanmıştır.⁵²

Gürsoy çiftinin sahip olduğu gayrimenkullerin değerinin tespiti için ilk olarak taşınmazların satın alındığı tarihteki tutarı tespit edilmiştir. Bu tespitten ardından bilirkişi heyeti tarafından sahip olunan taşınmazların soruşturma tarihindeki güncel değerini tespit edilmiştir. Örneğin Ahmet İhsan Gürsoy’un 1951’de 6440 TL ye satın aldığı Ankara Çankaya 5436 ada 13 parselde kayıtlı 644 metre

48 BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0 Yer No: 49.146.4/5.

49 BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/8.

50 BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0. Yer No: 263.805.4/17.

51 BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/9.

52 BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/12.

kare arsanın⁵³1961 yılı değeri 96.900 TL olarak belirlenmiştir.⁵⁴ Tetkik devresinde iktisap olunan ve beyanname sahibi ile eşinin uhdelelerinde bulunan gayrimenkullerin toplam değerleri 635.346,68 TL olarak hesaplanmıştır.⁵⁵

Tablo 1: Ahmet İhsan Gürsoy ve Eşi Nilüfer Gürsoy Üzerine Kayıtlı Olduğu Tespit Edilen Gayrimenkuller

Konum	Nitelik	Hak Sahipliği	Satın Alındığı Tarih	Ekspertler Tarafından Tespit Edilen Güncel Değer (TL)
Ankara/ Çankaya	Arsa	Tam	1951	6.440
Ankara / Ayrancı	Bağ	1/15 Hisse	1955	6.800
Ankara / Çankaya	Konut	Tam	1956	66.215,68
Ankara / Çankaya	Konut	Tam	1959	224.400
Ankara / Yenişehir	Apartman	1/22	1958	56.241
Ankara / Yenişehir	Arsa	2/8	1958	50.000
Sakarya / Karasu	Arsa	Tam	1959	250
İstanbul / Kadıköy	Köşk	1/2	1957	225.000
Toplam				635.346,68

Ahmet İhsan Gürsoy ve eşi Nilüfer Gürsoy'un Tablo 1'de belirtilen gayrimenkulleri dışında çeşitli kooperatlara üye oldukları da tespit edilmiştir. Mahdut Mesuliyetli Ev Yapıtırma Kooperatifi'nin 62 sayılı ortaklarından olan İhsan Gürsoy, tetkik devresinde kooperatife 39.900 TL ödeme yaparken eşi Nilüfer Gürsoy ise Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi Öğretim Üyeleri ve Asistanları Yapı ve Arsa Kooperatifi'ne 7 bin TL ödeme yapmıştır. Yine Gürsoy'un Türkiye Emlak Kredi Bankası tarafından İstanbul Baruthane'de yapılmakta olan apartmanlardan C tipi bir daire için bankanın Yenişehir şubesindeki 297/B numaralı hesabına 31.465,15 TL para yatırmıştır.⁵⁶ Çiftin bu üç kooperatif için ödediği toplam miktar 78.365,15 TL olarak hesaplanmıştır. Ahmet İhsan Gürsoy varlık beyannamesinde bu tutarı 1.365,15 TL eksik bir şekilde 77 bin TL beyan etmiştir.⁵⁷

Ahmet İhsan Gürsoy ikametgâh adresini Cumhurbaşkanlığı Köşkü olarak beyan ettiği için⁵⁸ Gürsoy ve eşinin Köşk'te bulunan eşya ve giyecekleri Ekspert Sabri Akkaşoğlu'nun değerlemesiyle 60.210 TL olarak hesaplanmıştır. Bu rakamdan 1950 yılı öncesine ait 9600 TL değerindeki İş Bankası hisse senetleri düşülmüş ve net tutar 50.610 TL olarak hesaplanmıştır.⁵⁹ Gürsoy, 17 Mayıs 1960'da Vakıflar Bankası'ndan 25 bin TL çekmiş ve aynı gün ortağı olduğu yapı kooperatifine

53 BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/18.

54 Ahmet İhsan Gürsoy ve Eşi Nilüfer Gürsoy'a ait olduğu tespit edilen gayrimenkullerin değerlendirilmesi hakkında daha detaylı bilgi için BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/18-21 arasındaki arşiv belgeleri incelenmelidir.

55 BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/21.

56 BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/21.

57 BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/22.

58 BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/15.

59 BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/22.

14.500 TL para yatırmıştır. Bu para aktarım olayı 27 Mayıs 1960 darbesine çok yakın bir tarihte cereyan ettiğinden geri kalan 10.500 TL'nin mevcut olduğu kabul edilmiştir. Yine Gürsoy'un çeşitli banka hesaplarında yapılan incelemelerde toplamda 20.082,04 TL parası olduğu tespit edilmiştir.⁶⁰

Ahmet İhsan Gürsoy, 11 Eylül 1960'ta Yüksek Soruşturma Kurulu'na verdiği Masraf Bildirimine Mahsus Beyanname'de on yıllık masraf tutarını 241.500 TL olarak beyan ederken masraf guruplarındaki rakamların tahmini olduğunu belirtmiştir.⁶¹ Tetkik heyeti ise on yıllık masraf tutarını daha yüksek tespit ederek 277.600 TL olarak hesaplamıştır.⁶² Ahmet İhsan Gürsoy ve eşi Nilüfer Gürsoy'un tetkik devresinde beyan ettikleri gelir miktarı 613.294,76 TL'dir. Heyet bu rakamı 464.192,29 TL olarak temel almış ve aradaki 149.102,47 TL'lik farkı beyan edilen tutardan düşmüştür. Bir başka deyişle heyet, beyan edilen bazı gelir unsurlarının gerçek değerinden fazla gösterilme durumunu, Gürsoy'un lehine olacak şekilde düzeltmiştir.⁶³

Bilirkişi heyeti ve Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanı Öztin Akgüç tarafından hazırlanan iki farklı tetkikat raporu sonucunda; Ahmet İhsan Gürsoy ve eşi Nilüfer Gürsoy'un 14.05.1950-27.05.1960 devresi içindeki net servetleri 803.524 TL olarak hesaplanmıştır. Borçlar toplamı olan 172.622 TL ve bağış yolu ile yapılan 225 bin TL'lik ödeme, net servet miktarından düşülmüş ve geriye 405.902 TL kalmıştır. Heyet tetkik devresinde çiftin gelirlerinden 206.592 TL tasarruf yapabilecekleri belirledikten sonra kaynağı normal veya meşru yollarla açıklanamayan net servet tutarı 199.310 TL olarak tespit edilmiştir. Bu rakam Ahmet İhsan Gürsoy'un tetkik devresi için beyan ettiği servetinin %24,8'ine denk gelmektedir.

Bilirkişi heyeti ve Maliye hesap uzmanı tarafından 7 Şubat 1961'de⁶⁴ oluşturulan 415 sayılı ve 1 numaralı soruşturma kurulu raporu ve ekleri ile bilirkişi raporu dizi pusuları Yüksek Soruşturma Kurulu başkâtibi tarafından 11 Şubat 1961'de teslim alınmıştır.⁶⁵ Raporu değerlendiren Yüksek Soruşturma Kurulu, Ahmet İhsan Gürsoy'un tüm mal varlığı üzerinde tedbir kararı almıştır. Gürsoy bu karara itmiş ancak divana ispatlamakla yükümlü olduğu evrak ve vesikaların tamamını vermemiştir. Bu durum karşısında divan üyeleri, Gürsoy'a gerekli belgeleri on beş gün içinde teslim etmesi yönünde oy birliği ile karar almışlardır.⁶⁶ Yüksek Adalet Divanı, 30 Nisan 1962'de Ahmet İhsan Gürsoy'a ait Gayrimeşru İktisap dosyasını Ağır Ceza Mahkemesi'ne gönderilmek üzere divan başsavcılığınca tevdiine ittifakla karar vermiştir. Gürsoy'a ait dosya, Ağır Ceza Mahkemesi'ne 9 Mayıs 1962 tarihinde Yüksek Adalet Divanı Başkanı Selman Yörük tarafından gönderilmiştir.⁶⁷

301 sanık numarası ile yargılanan Ahmet İhsan Gürsoy, Türk Ceza Kanunu'nun 146/3, 59 ve 173. maddeleri hükmünce Anayasayı İhlal Suçundan dört sene iki ay ağır hapis cezasına çarptırılmış ve amme hizmetlerinden de ömür boyu men edilmiştir. Mahkeme sanığın hapis cezasının bir yıl dört ay yirmi gününü Konya'da genel emniyet nezareti altında geçirmesini ve sanıktan 152 TL

60 BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/23.

61 BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/8-12.

62 BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/8-13.

63 BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/28.

64 BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/7.

65 BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/5.

66 BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/4.

67 BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/1.

maktu harcı alınmasına da hüküm etmiştir.⁶⁸

Son olarak Ahmet İhsan Gürsoy, 16 Ekim 1962'de Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan 78 sayılı Kısmi Af Kanunu'ndan⁶⁹ yararlanarak 19 Ekim 1962'de serbest bırakılmıştır.⁷⁰ Gürsoy, serbest bırakıldıktan yaklaşık beş sene sonra mesleği olan doktorluğa dönüş yapabirmiştir. 16 Eylül 1967'de Sosyal Sigortalar Kurumu Kartal Dispanseri Gezici Hekim kadrosuna açıktan ataması yapılan Gürsoy daha sonra İstanbul Bölge Sağlık Müdürlüğü bünyesinde Müşavir Hekim olarak görev yapmıştır. Ahmet İhsan Gürsoy, 13-484-16 sicil numarası ile emekli olduktan sonra İstanbul'da yaşamını sürdürmüştür⁷¹ ve 15 Ağustos 2008 tarihinde vefat etmiştir.⁷²

Sonuç

Türkiye Cumhuriyeti tarihinin ilk askeri darbesi olan 27 Mayıs 1960 darbesi sonrası Yassıada'da DP milletvekilleri yargılanmıştır. Yassıada'da yargılanan milletvekillerinden biri de DP Kütahya Milletvekili Ahmet İhsan Gürsoy'dur.

Ahmet İhsan Gürsoy'un Yassıada'da yargılanmalarının temelini Anayasayı İhlal ve Gayrimeşru Servet İktisabı davaları oluşturmuştur. Anayasayı İhlal davaları kapsamında Gürsoy, DP'nin dikta rejimi kurma iddialarına karşı çıkmış; ülkede demokrasinin zarar görmesi konusunda DP'nin tek parti döneminden daha demokratik bir yönetim anlayışına sahip olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte dönemin Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın damadı olan Gürsoy, yapılan yargılamalar karşısında milletvekilliğini kayınpederine borçlu olmadığını ve aralarında maddi manevi çıkar ilişkisinin de olmadığını vurgulamıştır.

DP iktidarı mensuplarının usulsüz yollardan kazanç elde ettiği ve yolsuzluk yaptığı iddialarını kapsayan bir diğer dava da Gayrimeşru Servet İktisabı Davasıdır. Ahmet İhsan Gürsoy'un yargılandığı Gayrimeşru Servet İktisabı Davasında eşi Nilüfer Gürsoy'a ait olan tüm malvarlıkları da bilirkişilerce detaylı ve nesnel bir şekilde inceleme altına alınmıştır. Bu kapsamda elde edilen verilerin gerçekliği yansıtması için geçim endeksleri temel alınmış hatta para alışverişinin olduğu kurumlar incelenmiştir. Tetkikat sonucunda bilirkişi heyeti ve maliye hesap uzmanı hem Ahmet İhsan Gürsoy'un hem de eşi Nilüfer Gürsoy'un tetkik devresinde ne kadar gelirleri olduğunu ne kadar meblağ ile geçinebileceklerini ve kalan para miktarının ne kadarı ile birikim yapabileceklerini hesaplamıştır. Bilirkişi heyetinin bu hesaplamayı yaparken ortalama bir vatandaş temel almayıp, bir vekilin geliri ve yaşam koşulları temel aldığını belirtmek gerekir.

Sonuç olarak; Ahmet İhsan Gürsoy'un 1950 ile 1960 yılları arasını kapsayan tetkik döneminde bilirkişi heyeti ve maliye hesap uzmanı tarafından yapılan incelemeler sonucunda meşru yollarla açıklanamayan servet tutarı 199,310 TL olarak hesaplanmıştır. Ahmet İhsan Gürsoy, Türk Ceza Kanunu'nun 146/3, 59 ve 173. maddeleri hükmünce Anayasayı İhlal suçundan dört sene iki ay ağır hapis cezasına çarptırılmış ve amme hizmetlerinden de ömür boyu men edilmiştir. 19 Ekim 1962'de çıkarılan 78 Sayılı Kısmi Af Kanunu ile serbest bırakılan Gürsoy, 1967'de mesleği olan doktorluğa dönebilmiştir. Emekli olduktan sonra İstanbul'da sakin bir hayat sürdüren Gürsoy, 15

68 BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 105.330.1/57.

69 T.C. Resmî Gazete, 18 Ekim 1962, Sayı: 8846.

70 Milliyet, 17 Ekim 1962, 7.

71 Öztürk, a.g.e., 769.

72 Arslan, a.g.e., 675.

Ağustos 2008 tarihinde vefat etmiştir.

Kaynaklar

Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)

BCA, Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 1.4.1/54.

BCA. Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 5.15.1/559.

BCA. Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 105.330.1/57.

BCA. Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 49.146.4/3.

BCA. Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 49.146.4/4.

BCA. Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 49.146.4/5.

BCA. Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 49.146.4/7.

BCA. Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 49.146.4/8.

BCA. Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 49.146.4/9.

BCA. Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/1.

BCA. Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/4.

BCA. Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/5.

BCA. Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/7.

BCA. Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/8

BCA. Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/9

BCA. Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/12.

BCA. Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/13.

BCA. Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/15.

BCA. Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/17.

BCA. Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/18.

BCA. Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/21.

BCA. Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/22.

BCA. Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/23.

BCA. Fon Kodu: 10.9.0.0, Yer No: 263.805.4/28.

TBMM Tutanak Dergisi

TBMMTD, Dönem VIII, C. 3, (22.12.1947): 144-145.

TBMMTD, Dönem VIII, C. 16, (24.02.1949): 580.

TBMMTD, Dönem VIII, C. 16, (26.02.1949): 791-794.

TBMMTD, Dönem VIII, C. 24, (23.02.1950): 1063-1064.

TBMM Zabıt Ceridesi

TBMMZC, Devre X, C. 10, (26.02.1956): 823-825.

TBMMZC, Devre X, C. 11, (25.04.1956): 175.

TBMMZC, Devre X, C. 12, (29.06.1956): 580.

TBMMZC, Devre X, C. 13, (02.07.1956): 11.

TBMMZC, Devre XI, C. 7, (25.02.1959): 911-912.

TBMMZC, Devre XI, C. 4, (26.02.1956): 824-825.

Sürelî Yayınlar (Resmî, Yerel ve Ulusal Gazeteler)

Resmî Gazete, 18 Ekim 1962, Sayı: 11235.

Akis

Cumhuriyet

Demokrat Kütahya'nın Sesi

Hür Kütahya

Hürriyet

Kütahya

Kütahya Ekspres

Milliyet

Tavşanlı Postası

Vatan

Kitap ve Makaleler

Arslan, Zühtü. *Türk Parlamento Tarihi TBMM-XI. Dönem (1957-1960)*, III. Cilt: Milletvekilleri Özgeçmişleri, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2011.

Aydemir, Şevket Süreyya, *İkinci Adam*. Remzi Kitabevi, Ankara 1988.

Çavdar, Tevfik. *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi (1839-1950)* (5. Baskı). İmge Kitabevi. 2013

Çufalı, Mustafa. *Türk Parlamento Tarihi TBMM-VIII. Dönem (1946-1950)*, III. Cilt: Biyografiler, Ankara: TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, Ankara 2012.

Gürsoy, Nilüfer. *27 Mayıs Darbesi ve Bizler*. Timaş Yayınları, İstanbul 2014.

Öztürk, Kazım. *Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX. Dönem (1950-1954)*. II. Cilt, TBMM Vakfı Yayınları. Ankara 2002.

Sarıkoyuncu, Ali. *Kütahya Sosyo Ekonomik Hayatından 50 Yıl (1945-1995) Av. Zeki Özker'in Anıları*, Ekspres Matbaası, Kütahya 2010.

Tekin, Fatma, 27 Mayıs 1960 Darbesi Sonrası Milli Birlik Komitesi ve Propaganda Çalışmaları. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (8)2: 2021, 1-23.

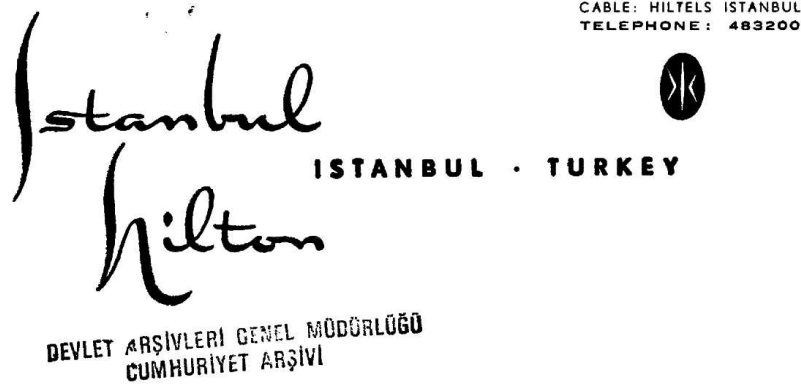
Topuz, Hıfzı, *100 Soruda Türk Basın Tarihi*, Gerçek Yayınevi, 1973.

Tunç, Bilal, “Demokrat Parti Kocaeli Milletvekili Nüzhet Unat’ın Siyasi Hayatı ve Yassıada Mahkemelerindeki Yargılanma Süreci”, *Karadeniz Araştırmaları*, XVII/66, 2020, 365-384.

Turan, Şerafettin, *Türk Devrim Tarihi- Çağdaşlık Yolunda Yeni Türkiye* (14 Mayıs 1950-27 Mayıs 1960), Bilgi Yayınevi, Ankara 1999.

Yassıada Broşürü, T.C. Milli Birlik Komitesi İrtibat Bürosu, İstanbul Ekim 1960.

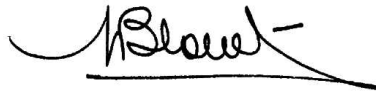
EKLER

Sayın Dr. Ahmet İhsan Gürsoy
Sabık Kütahya Meb'usu
Yassıada 6
İstanbul

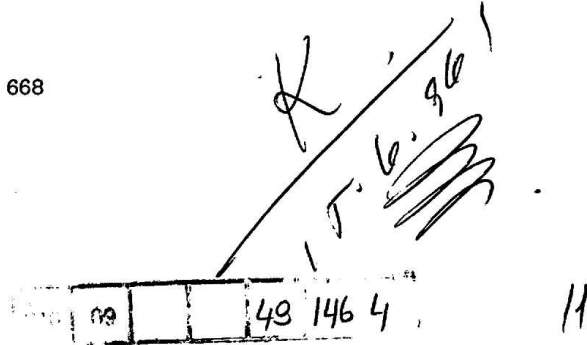
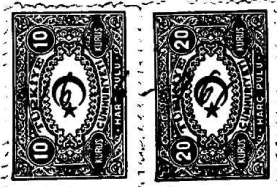
30 Mayıs 1961

15 Mayıs 1961 tarihli ve Pakistan Devlet Reisi
nin İstanbul'a teşrifleri vesilesile 27 Nisan 1960
tarihinde Otelimizde kalmış olduğunuzu tevsik etme-
mizi isteyen yazınıza cevaben Otelimiz kuyudatında
yapılan aramada 27 Nisan 1960 tarihinde açılıp
28 Nisan 1960 tarihinde kapanmış olan ve namınıza
kayıtlı bir oda ve restoran hesabı ile otele giriş
fişinin mevcudiyeti görülmüş olduğu saygılarımızla
bildirilir.

Louis G. Blouet
Müdür

ANB:yi
Aud. 7. 668

- 5 -

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

degildir. Birde iktisadi zafer lağımdır. Bu ikisi birleştiği zaman bir millet hakiki istiklâline kavuşmuş olur. Bu gün iktisadın başında arkadaşım Celâl bey bulunmaktadı. O bu davaya biliyor, görüyor, anlıyor ve muvaffakla oluyor. Türk milleti Celâl beyin bu hüviyetini anladığı zamandırki tam istiklâline kavuşmuş olacaktır.» Bu sözler Atatürk'ün kendi sesleriyle bir plakta mahfuz olup kıymetli bir hatıra olarak saklamaktayım.

Sayın başkanı,

10 senelik iktidarımızda iktisadi kalkınma ve hamlelerimizi yaparken sayın Kubalının söylediği gibi efsanelere dayanarak değil Atatürk'ün irşatlarından ilham aldığımızı ifade etmek isterim.

Biz bu gün hayalimizden geçirmedığımız ismatlar serisiyle karşınızdayız. Hakikatlar önümüze serilmiş bulunmaktadır. Taktir yüksek heyetimizinde;

Dr. Ahmet İhsan Gürsoy 14.8.1961

Sabık Kütahya Meb'usu
Yassıada 6.

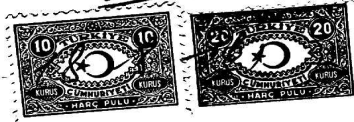
14

Dr.

67

3299

010 09 49 146 4

6

AVUKAT
HÜSAMETTİN CİNDORUK
Ankara Barosu
Sicil No. : 1905

İşıklar Cad. Ganioğlu Han 22 - Telefon : 11 09 17

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

(10041-3)
EK 1

Yüksek Adalet Divanı Başkanlığı :

Dosya No:1960/1

S a n ı k : Dr.Ahmet İhsan Gürsoy -eski Kütahya Mebusu-
M i d a f i : Avukat Hüsamettin Cindoruk?

- 1 -

Dr.Ahmed İhsan Gürsoy,1946 seçimlerinde Kütahya'dan milletvekili seçilmiştir.0 tarihten bu yana aralıksız teşrii vazife ifa etmiş bulunmaktadır.Sabık Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın kızı ile mebus seçildikten sonra fakat henüz muhalefet yıllarında evlenmiştir.Mebusluğunu Bayar'a borçlu olmadığı gibi,maddi veya manevi bir menfaat bağı ile de ilgili değildir.

Sanık Gürsoy'un siyasi hayatının mutedil bir seyir takip ettiği aşikâr.1950 den bu yana Gurupta ve Mecliste rejim konuları ile rabitası olan bir konuşmasına veya müdahalesine rastlamak mümkün değildir.

Kararnamenin söz konusu ettiği olayların hiç bir ile uzak yakın münasebeti olmamıştır.Bu çeşit olaylara da adı karışmamıştır.

- 2 -

Dr.Gürsoy hakkındaki itham bu özel durumunun tabii bir neticesi olarak,sadece umumi suçlama sebeplerine istinat etmektedir.

7468 sayılı kanunun kabul celsesinde yani 27.4.1960 günü İstanbullu ziyaret eden Pakistan Reiscumhurunu karşılamak üzere İstanbulda bulunduğunu tevsik eden belgeleri sergi sırasında takdim etmiştik. 7

X 010 09 49 146 4

EK 3: Ahmet İhsan Gürsoy'un Avukatı Hüsamettin Cindoruk'un Yüksek Adalet Divanı Başkanlığı'na Sunduğu Savunma

-18-

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

B- Tetkik Devresindeki Gelir ve Masrafları

Raporun V. Bölümünde teabit olunan gelirler	464.192,29
1950 yılında mevcut olduğu bildirilen banka mevduatı ve çalacaklar	<u>20.000,-</u>
	484.192,29
Özel Komisyon tarafından takdir olunan masraflar	<u>/ 277.600,-</u>
	206.592,29 TL

Beyanname sahibinin tetkik devresinde gelirlerinden tasarruf edebileceği meblağ, yukarıda gösterildiği gibi, 206.592,29 TL'dir.

C- Servet ve Gelir Mukayesesi:

Tetkik devresinde Ahmet İhsan Gürsoy ve eşi tarafından iktisap edilen safi servet	630.902,58
Beyanname sahibinin eğine yapılan bağış tutarı	<u>/ 225.000,-</u>
İvazlı olarak iktisap edilen servet	405.902,58
Tetkik devresinde gelirlerinden tasarruf edilebilecek meblağ	<u>/ 206.592,29</u>
F a r k	199.310,29 TL.

dir.

Görüldüğü ki, Ahmet İhsan Gürsoy'un ivazlı olarak iktisap ettiği safi servet tutarı ile, gelirlerinden tasarruf edebileceği meblağ arasında 199.310,29 lira tutarında fark bulunmaktadır. Bu duruma göre, ilgili şahıs ve eğinin tetkik devresinde ivazlı olarak iktisap ettikleri servetin, kaynaklar itibarıyla bölünmüş şekilde olmaktadır.

Kaynak	Nisbet	Tutar
Tasarruf	% 25,7	206.592,29
Bağış	% 28	225.000,-
Borçlar	% 21,5	172.622,15
Kaynağı isah olunamayan servet	% 24,8	<u>199.310,29</u>
	TOPLAM	803.524,73 TL.

Kaynağı, normal ve meşru yollarla isah olunamayan safi servet tutarı 199.310,29 lira olup, beyanname sahibinin tetkik devresinde iktisap ettiği servetin % 24,8 ine baliğ olmaktadır.

Sabık Kütahya Milletvekili Ahmet İhsan Gürsoy'un Varlık Beyannamesinin, 1 No.lu Soruşturma Kurulunda mevcut dosyalardaki bilgiler muvacehesinde incelenmesi sonunda varılan neticeler, saygı ile arz olunur.

Bilirkişi
Maliye Hesap Uzmanı
ÖztiN AKGÜÇ
Ö. Şi

34

F.Kuş

010	09		2638054
-----	----	--	---------

EK 4: Maliye Hesap Uzmanı ÖztiN Akgüç Tarafından Hazırlanan ve Ahmet İhsan Gürsoy'un Meşru Yollarla Açıklanamayan Servetini Gösteren Belge

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

Her iki raporla verilen netice Kurulumumuz da uygun ve laa-
botli görüldü/ğünden, raporlarda belirtildiği üzere :

1950-1960 döneminde iktisap olunan servet tutarı (İktisap tarihlerindeki değerlere göre)	803.524,-
1950-1960 dönemi sonundaki Borç tutarı	172.622,-
İktisap olunan servetin net tutarı (İktisap yapılan başlangıç tutarı)	630.902,-
1950-1960 dönemindeki gelirler toplamı	225.000,-
	405.902,-
1950-1960 dönemindeki masraflar toplamı	484.392,-
	277.600,-
Bakiye (Pasarsızlık miktarda olan kısım)	206.592,-
Kaybolmuş tevhit olunan servet tutarı	206.592,-
	199.310,-

İhtiva olarak tevhit edilmiş bulunmaktadır.

H A T İ R E

Sabak Kütahya Mevzuu Ahmet İhsan GÜRSOY'un 1993/2000
27.5.1960 (Mevzuu) içinde gayrimenkul surette eğildiği servetlerin iktisap
tutarı 199.310,- lirasıdır. Ve bu miktarda aynı devre içinde
iktisap edilen servetlerin kaybolmuş tutarına yani 803.524,- lirası
rıyla nispeti 24,8 dir. Menensiyeb, 10 yıllık devre içinde iktisap
edilen servetin 24,8 inin 1 Sayılı Kanunun 6. maddesi hükmü
gereğince nispetine tabii tutulmasıyla kadar ki, gayrimenkul surette
iktisap edilen servet ifade eden 199.310,- lirası, bu servetlerin
iktisap tarihlerindeki kaybolmuş tutarını teşkil etmektedir. 24,8 nispeti-
nin servetlerin bugünkü değerleri bulunması suretiyle tevhit gerektirir
miktarda ile devre, dışı parçaları ile birlikte aynı ile sunuldu.

Adana, 7 / 2 / 1961

Engel Serra KALAYOĞLU	Üye Fahri AK	Üye Rıdvan AKIN	Üye Sakir AKIN
Üye Nasuh KİÇİÇAN	Üye Hayri TUNCEL		

010	00	263	805	4
-----	----	-----	-----	---

7

EK 5: Bilirkişi Heyeti Tarafından Hazırlanan ve Ahmet İhsan Gürsoy'un Meşru Yollarla Açıklanamayan Servet Miktarı Gösteren Belge

DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET ARŞİVİ

280 - Nüzhet Onat :

Anayasa'yı ihlâl suçundan 146/3 ve 173 ncü maddeler hükümünce beş sene ağır hapsine ve âmme hizmetlerinden müebbeden memnuiyetine, bir sene sekiz ay Kocaeli'de umumi emniyet nezareti altına alınmasına, 182 lira 50 kuruş maktu harcın tahsiline oy birliği ile,

281- Abdurrahman Fahri Ağaoğlu :

Anayasa'yı ihlâl suçundan beraetine, hakkındaki tevkif müzekkeresinin geri alınmasına ve salıverilmesi için Divan Başsavcılığına müzekkere yazılmasına, oy birliği ile,

282 numarada sanık İshak Avni Akdağ, 283 numarada sanık Hamdi Ragıp Atademir, 284 numarada sanık Mustafa Bağrıaçık, 285 numarada sanık Osman Bibioğlu, 286 numarada sanık Remzi Birant, 287 numarada sanık Sıtkı Salim Burçak, 288 numarada sanık Reyhan Gökmenoğlu, 289 numarada sanık Muhittin Güzelkılıç, 290 numarada sanık Ali Samim Kaymak, 291 numarada sanık Hulki Amil Keymen, 292 numarada sanık Ahmet Koyuncu, 293 numarada sanık Tarık Kozbek, 294 numarada sanık Mustafa Runyun , 295 numarada sanık Sabahattin Sayın, 296 numarada sanık Sami Soylu, 297 numarada sanık Ömer Şeker, 298 numarada sanık Nafiz Tahralı, 299 numarada sanık Mehmet Diler, 300 numarada sanık İbrahim Germeyanoğlu, 301 numarada sanık Ahmet İhsan Gürsoy, 302 numarada sanık İrfan Haznedar, 303 numarada sanık Süleyman Sururi Nasuhoğlu ve 304 numarada sanık Emin Topaler'in, Anayasa'yı ihlâl suçundan 146/3, 59 ve 173 ncü maddeler hükümünce dörder sene ikişer ay ağır hapislerine ve âmme hizmetlerinden müebbeden memnuiyetlerine, birer sene dörder ay yirmişer gün Konya'da umumi emniyet nezareti altında bulundurulmalarına, 152'şer lira maktu harcın alınmasına oy birliği ile,

305- Sanık Samet Ağaoğlu :

Anayasa'yı ihlâl suçundan 146/1, 59 ile ölüm cezası yerine müebbed ağır hapse konulmasına, 31 ve 33 ncü maddelerin uygulanmasına,

1	35	330	1
39			